

**Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości - z upoważnienia ministra -
na interpelację nr 19484**

**w sprawie wprowadzenia rozwiązań prawnych dotyczących zwolnienia z kosztów sądowych
osób poszkodowanych w wyniku powodzi w 2010 r.**

Szanowny Panie Marszałku! W odpowiedzi na interpelację pana posła Adama Gawędy, przekazaną przy piśmie z dnia 30 listopada 2010 r., nr SPS-023-19484/10, w sprawie podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia regulacji mającej na celu zwolnienie z kosztów sądowych w postępowaniu grupowym osób poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych (powodzi) w 2010 r. uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Stosownie do art. 24 ust. 2 ustawy dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 44), zwanej dalej ustawą, obowiązującej od dnia 19 lipca 2010 r., w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu grupowym nie stosuje się przepisów art. 100 ust. 2, art. 101-103, 105, 107 i 109-112 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.) dotyczących zwolnień od kosztów sądowych.

Wyłączenie możliwości ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu grupowym wynika ze specyfiki tego postępowania. Zauważyć trzeba, że postępowanie grupowe, niezależnie od opłat sądowych, generuje po stronie powodowej szereg dodatkowych kosztów. Kosztami tymi są np. koszty dotarcia do osób poszkodowanych będących potencjalnymi członkami grupy, koszty korespondencji w ramach grupy, wynagrodzenia za ewentualne ekspertyzy poprzedzające przygotowanie pozwu. Wprowadzając regulacje dotyczące postępowania grupowego, ustawodawca polski uznał, że podmioty, które zdecydują się dochodzić swoich roszczeń w tym postępowaniu, muszą dysponować dostatecznymi środkami finansowymi. W przeciwnym razie nie dają one rękojmi pokrycia kosztów postępowania grupowego, w tym także kosztów należnych stronie przeciwnej w razie oddalenia powództwa.

Konstrukcja strony powodowej w postępowaniu grupowym zakłada, że powód (reprezentant grupy), którym może być członek grupy lub powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów, dochodzi cudzych roszczeń, a jeżeli jest członkiem grupy, także dodatkowo roszczeń przysługujących jemu samemu jako członkowi grupy. W takiej sytuacji utrudniona lub wręcz niemożliwa byłaby ocena przesłanek uzasadniających sądowe zwolnienie od kosztów sądowych, określonych w art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Trudno sobie bowiem wyobrazić badanie podstaw zwolnienia od kosztów sądowych w odniesieniu do członków grupy, których może być kilkudziesięciu, kilkuset lub nawet kilka tysięcy i którzy nie mają w postępowaniu uprawnień strony.

W trakcie postępowania grupowego grupa kształtuje się w toku sprawy, a ukonstytuowanie (petryfikacja) grupy następuje po uprawomocnieniu się postanowienia sądu co do składu grupy wydanego na podstawie art. 17 ustawy. Status majątkowy osób tworzących grupę w pierwszej fazie postępowania może różnić się od osób przystępujących do niej po wydaniu przez sąd postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym (art. 10 ust. 1 zd. 2 ustawy). Ponadto status majątkowy powoda (reprezentanta grupy), będącego stroną czynną procesu, może również znacząco odbiegać od statusu majątkowego osób, których uprawnienia zostały mu powierzone.

Możliwość uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu grupowym byłaby także nie do pogodzenia z instytucją kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu (art. 8 ustawy). W postępowaniu grupowym kaucja na zabezpieczenie kosztów procesu pełni bardzo ważną rolę jako podstawowy instrument mający zapobiegać nadużywaniu tej instytucji i zabezpieczać zwrot kosztów w razie oddalenia powództwa. Im słabsza jest kondycja finansowa członków grupy, tym większe jest ryzyko trudności z uzyskaniem przez pozwanego zwrotu kosztów procesu, co sprawia, że wnioski o złożenie kaucji stają się bardziej uzasadnione. Rozwiązanie, w ramach którego powód, uzyskawszy zwolnienie od kosztów sądowych, zobowiązany byłby do złożenia kaucji na zabezpieczenie zwrotu kosztów procesu, wydaje się niekonsekwentne.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że ustawa ustaliła wysokość opłaty sądowej od pozwu w postępowaniu grupowym na poziomie znacznie niższym niż w zwyczajnym postępowaniu cywilnym. Opłata stosunkowa w sprawach o prawa majątkowe dochodzone w postępowaniu grupowym wynosi 2% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł, podczas gdy opłata sądowa w sprawach o prawa majątkowe w postępowaniu zwykłym wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł (art. 13 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

W ustawie z dnia 24 czerwca 2010 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi (Dz. U. Nr 123, poz. 835, z późn. zm.) nie wprowadzono regulacji zwalniających osoby poszkodowane z obowiązku uiszczania kosztów sądowych.

Jeżeli osoby poszkodowane w wyniku klęski żywiołowej będą dochodzić swych roszczeń w zwykłym postępowaniu sądowym, mogą domagać się zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub części na podstawie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z art. 102 powyższej ustawy zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów.

Zauważyć należy, że to poszkodowany decyduje ostatecznie, według jakich reguł zamierza przed sądem dochodzić swojego cywilnoprawnego roszczenia - w ramach postępowania grupowego, które powoduje konieczność poniesienia obniżonej opłaty sądowej, czy na podstawie reguł ogólnych przewidujących poniesienie opłaty stosunkowej na poziomie 5% wartości przedmiotu sporu, jednakże z możliwością uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub części.

Dostrzec trzeba, że wszczęcie postępowania grupowego nie wyłącza możliwości dochodzenia roszczeń w zwykłym postępowaniu sądowym przez osoby, które nie przystąpiły do grupy lub z niej wystąpiły (art. 1 ust. 3 ustawy).

Ze wskazanych powyżej względów uznać należy, że nie zachodzi potrzeba modyfikacji istniejących regulacji w zakresie zasad ponoszenia kosztów sądowych przez osoby uprawnione do występowania z roszczeniami odszkodowawczymi bądź innymi żądaniami będącymi skutkiem klęski żywiołowej (powodzi). W obowiązującym stanie prawnym regulacje kosztów sądowych w sprawach cywilnych w sposób należyty zabezpieczają interesy osób poszkodowanych.

Jednocześnie wypada zauważyć, że kwestie dotyczące uzyskania przez osoby poszkodowane w wyniku klęsk żywiołowych zwolnienia z opłaty skarbowej oraz innych opłat administracyjnych leżą poza zakresem właściwości ministra sprawiedliwości.

Z poważaniem

Sekretarz stanu

Stanisław Chmielewski

Warszawa, dnia 28 grudnia 2010 r.